
OPERAČNÍ A BOJOVÁ PŘÍPRAVA

VÝZNAM NÁVYKŮ V PRÁCI ŠTÁBŮ

Major Ján Husík

Základní podmínkou při výcviku štábů je dobře organizované a stále se stupňující plánování výcviku, osvojení toho, co bylo nacvičeno, a přesné zachovávání základních ustanovení platných předpisů a směrnic a pravidelná účast při výcviku.

Ve svém článku chci pojednat o otázkách, na které je hlavně klást důraz při výcviku štábů. Jednotlivé úkoly vysvětlím na několika příkladech. Tím chci poskytnout pomoc jednak při organizování, jednak při provádění výcviku štábů.

Naše štáby je třeba připravit, aby se staly dokonalým orgánem vedení. Je třeba si však ujasnit, jaké jsou úkoly štábu při organizaci a vedení boje.

Plní řád čs. branné moci je ve svém čl. 54 stanoví takto:

- organizovat průzkum, bojové zajištění, pozorování a zařídit všechna jiná opatření k bojovému zabezpečení vojsk;
- shromažďovat, zkoumat a zpracovávat zprávy o nepříteli, o vlastních vojskách, terénu, stavu půdy, počasí, prostoru činnosti a hlásit je veliteli;
- vydávat předběžná nařízení;
- zpracovávat plán boje, rozkazy a dodávat je vojskům, kontrolovat jejich přesné a včasné plnění i veškerou činnost vojsk;
- zabezpečovat součinnost vojsk v boji včasnými informacemi příslušných velitelů a náčelníků a přihráním jich k vypracování plánu boje;
- organizovat velitelská stanoviště a spojení;
- předkládat hlášení o situaci představenému štábu; informovat podřízené štáby a sousedy;
- být stále informován o materiálním zabezpečení vojsk o stavu vlastního týlu a kontrolovat jeho práci;
- řídit podřízené štáby;
- studovat a zobecňovat bojové zkušenosti a oznamovat je vojskům.

Z toho je vidět, že činnost štábu je mnohostranná a že jeho úkoly jsou velmi odpovědné.

Abyste štáby mohly s úspěchem tyto úkoly plnit, je třeba, aby tvořily stejnorodý, sehraný celek, pracující rychle, při tom však přesně k uplatnění vůle velitele a vykonavatelů, t. j. aby byly platnými orgány vedení.

Dále uvádím podmínky, které usnadňují dobrou práci štábů a jejichž nedodržování práci štábu značně zdržují:

- každý příslušník štábu si musí dokonale osvojit své úkoly a funkční povinnosti jak pro období přípravné, tak pro období vedení boje;
- důstojníci štábu musí dokonale ovládat zpracovávání bojových dokumentů (vedení pracovních map), jejich formu a obsah. Musí přesně znát, v kterém období boje které druhy bojových dokumentů je třeba pořizovat, a podle toho si je připravovat;
- náčelník štábu a náčelníci oddělení musí dobře organizovat práci svých podřízených a musí pečlivě plánovat i jejich odpočinek;

- v práci štábu musí být dokonale zabezpečena součinnost mezi veliteli druhů vojsk, náčelníkem týlu a součinnost mezi jednotlivými odděleními;
- příslušníci štábu se musí naučit vést všechny druhy map (pracovní, průzkumné, mapu komunikací a p.) a ovládat všechny vojenské značky a zkratky. To, co nelze vyjádřit značkou, nutno vysvětlit v legendě;
- důstojníci štábu musí vědět, jak provádět kontrolu rozkazů vydaných velitelem a jak poskytovat pomoc při kontrolách;
- důstojníci štábu musí být schopni plnit všechny úkoly ve štábu příslušné jednotky, aby se mohli, vyžádá-li to změna situace, vzájemně zastupovat ve funkcích.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války a i mírové zkušenosti naší lidově demokratické armády ukazují, že se úspěšné vyplnění úkolu a dokonalé řízení jednotky mimo jiné dosahuje dokonalým vycvičením důstojníků štábu. Při výcviku je třeba dbát zásady, učit členy štábu těm úkolům, které odpovídají jejich funkci. To se především vztahuje na náčelníka štábu. Práce náčelníka štábu musí být tak organizována, aby všechno své úsilí a pozornost věnoval řešení otázek týkajících se organizace zabezpečení a vedení boje. Náčelník štábu se nesmí zabývat řešením podrobností, on je a musí být organizátorem plnění rozkazů velitele.

Stalo se, že jeden náčelník štábu dokonale znal všechny podrobnosti organizace VS, ale na své pracovní mapě měl bojovou sestavu pluku v obraně zakreslenou jen velmi všeobecně a nepřesně a velitelskou pozorovatelnou, situaci jednotek a čáru dotyku s nepřítelem nemohl ani na mapě přesně ukázat. Tím hrubě zanedbal své funkční povinnosti.

Jiný náčelník štábu se na VS staral o podrobnosti (o používání a umísťování motorových vozidel, o rozmístění důstojníků do jednotlivých stanů a p.), ale málo pozornosti věnoval organizaci a přípravám pro boj. Později v průběhu boje jeho předcházející činnost zavinila, že nebyl důkladně informován a že vydával pokyny a nařízení, které neodpovídaly plně podmínkám situace.

V jiném případě náčelník operačního oddělení neovládal plně své funkční povinnosti. Místo úkolů odpovídajících jeho funkci přijímal raději od náčelníka štábu úkoly pomocníka operačního oddělení a k tomu ještě úkoly podružné. Pracovní mapu vůbec neměl vedenu, ale na průzkum pochodové osy chtěl jít osobně, místo aby organizoval a vyslal průzkumnou hlídku. Byl přítomen při vyhlášení rozhodnutí velitele na mapě, ale ani slovo si z toho nepoznamenal. Později se snažil z paměti opakovat rozhodnutí velitele. Výsledek však byl ten, že to, co označoval za rozhodnutí velitele, ani přibližně neodpovídalo skutečnému obsahu rozhodnutí, které učinil velitel předcházejícího večera. Stan operačního oddělení se podobal informační kanceláři, protože tam přicházeli všichni příslušníci štábu pro informace, dokonce i ti, kteří hledali jiná oddělení nebo části velitelského stanoviště (noclehárnu, prodejnu Arma a p.). Z toho je možno si učinit představu o tom, jak asi probíhala práce operačního oddělení za takovýcho podmínek.

Skutečnost, že na VS není zabezpečena orientace o rozmístění jeho jednotlivých částí, ukazuje i na nedostatky práce dalšího důstojníka štábu — velitele stanu. S touto otázkou je třeba se obírat důkladně, neboť podle obdobných zkušeností i z mnoha jiných štábů, bývá práce ve štábech ztěžována nedostatečnou činností velitele stanu.

Hlavní úkoly velitele stanu jsou:

- vést přesnou evidenci počtu osob, zvířat a vozidel štábu,

- řídit rozmístění štábu, jeho zabezpečení stravou, ubytovacími potřebami a vytvořit podmínky pro nerušený odpočinek příslušníků štábu a starat se o členy štábu tak, aby mohli všechnu svou pozornost, sílu a čas věnovat těžkému a odpovědnému úkolu organizaci příprav a řízení boje,
- řídit službu a činnost velitelské (štábní) roty a provádění všech opatření týkajících se materiálního zabezpečení štábu,
- organisovat vnitřní obranu a ochranu štábu,
- odpovídat za organizaci regulační služby v prostoru VS.

U jedné vyšší jednotky zdržovalo práci štábu právě to, že velitel stanu neplnil řádně své povinnosti. Na příklad pro celé operační oddělení zajistil jen tři nouzové osvětlovací lampy, elektrický osvětlovací agregát štábu byl poškozen, nebyla zřízena odpočívárna, teplá strava se podávala jen jednou denně a pitná voda nebyla vůbec zabezpečena. Pramen chyby v tomto případě nutno hledat v tom, že velitel stanu jednak neovládal dobře své funkční povinnosti a neřídil se ustanoveními předpisů, jednak v tom, že nedostal od náčelníka štábu potřebné pokyny.

Zástupce velitele pro věci politické u této vyšší jednotky také zanedbal kontrolu a politické zabezpečování plnění úkolů velitele stanu. Politické oddělení také nenaplánovalo konkrétně kontrolu materiálního zabezpečení důstojníků štábu vyšší jednotky.

Podmínkou úspěšné činnosti štábu je též materiální zabezpečení. Velitel stanu musí pečovat o potřeby členů štábu (stravování, občerstvení, pitnou vodu, odpočinek, osvětlení a p.) i za obtížných bojových podmínek. I při mírových cvičeních v terénu, kde činnost nepřítele a vlivy boje přímo nepůsobí, musí velitel stanu učinit všechna opatření, aby zabezpečil nepřetržitou a ničím nerušenou práci štábu.

Dále rozeberu správný způsob a průběh přemísťování velitelského stanoviště, neboť naše štáby tento úkol plní stále ještě se značnými nedostatky.

Přemísťování VS a VP se provádí podle plánu zpracovaného operačním oddělením podle pokynů náčelníka štábu a schváleného velitelem. Aby v přemísťování byla souhra a nerušilo se velení, musí být plán vypracován v souladu s nadřízeným štábem i podřízenými.

Předvídá-li náčelník štábu přemístění VS, zavolá k sobě předem určeného důstojníka operačního oddělení, náčelníka spojení, velitele stanu, lékaře, po případě i veterináře, podrobně je informuje o úkolu, určí sílu průzkumu, upřesní směr přemístění VS, prostor jeho příštího umístění, dokdy má být připraveno, s kým má být na něm především organisováno spojení a p. Dále se náčelník štábu přemístěním již nezabývá a plně se soustředí na svou vlastní práci, t. j. sledování boje a řízení práce oddělení štábu.

Na základě krátkých, přitom však úplných pokynů náčelníka štábu doplní určený důstojník operačního oddělení prostřednictvím funkcionářů štábu průzkumnou skupinu pro průzkum nového prostoru VS velitelem spojovacího uzlu s potřebným počtem spojařů a pojičky, ženisty, části velitelské roty pro ochranu a výbavu pro zařízení štábu. Potom se přesune do nového prostoru. Po příchodu do prostoru nového VS a určení jeho přesné polohy operačním důstojníkem určí velitel stanu podrobně rozmístění částí štábu a zahájí zařizování nového VS.

Zároveň se zařizováním nového VS musí velitel stanu provést podle pokynů důstojníka operačního oddělení tato opatření: vypracovat plán obrany a ochrany VS, zabezpečit ženijní vybudování spojovacího uzlu

materiálem a silami, určit místo a postavit pracovní stany pro štáb, připravit a zabezpečit stanoviště skupiny obsluhy, zabezpečit pro VS osvětlení, stravování a zásobování pitnou vodou a dozírat na provádění těchto opatření, organisovat strážní službu a upřesnit činnost strážných podle podmínek nového VS, uskutečnit regulaci v prostoru VS (rozmístit směrníky a ukazatele, rozvěsit orientační tabule a osvětlovací tělesa), pořídit plán leteckého, tankového a chemického poplachu, zařídit protipožární opatření, vypracovat směrnice pro protipožární činnost, kontrolovat do držování vnitřního pořádku štábu a kázně v maskování a utajení.

Protože je třeba plnit tyto povinnosti skoro současně, je třeba, aby si velitel stanu ještě před odchodem provedl rozpočet sil, času a prostředků. Po překontrolování ukončení uvedených prací hlásí velitel stanu splnění úkolu náčelníkovi štábu telefonem nebo radiem, kterého spojení bylo mezitím dáno do provozu mezi starým a novým VS. Jakmile dostane náčelník štábu zprávu, že je spojení na novém VS vybudováno, hlásí to svému veliteli a současně žádá o povolení k přemístění VS náčelníka nadřízeného štábu. Když mu tento dal k přemístění souhlas, hlásí své přemístění veliteli a oznámí je podřízeným štábům. Na dosavadním VS ponechá jednoho důstojníka z operačního oddělení s nejnutnějšími pojítky, dopravními prostředky a ochranou jako permanenci. Ta zůstane na místě, dokud nedostane rozkaz (signál) pro zaujetí nového VS nebo po určité, náčelníkem štábu předem stanovenou dobu.

Na ose přemístění řídí přesun vozidel štábu regulační hlídky a směrníci.

Na začátku prostoru nového VS očekává velitel stanu se svou četou části štábu přijíždějící na nové VS a odesílá je přímo na určená místa.

U každého stanu má být hromada písku a u ní lopata jako opatření protipožární ochrany. Zároveň je třeba vybudovat úzké ochranné okopy pro protileteckou ochranu příslušníků štábu.

Do stanů oddělení štábu je třeba připravit nouzové osvětlovací lampy, protože se elektrický osvětlovací agregát přesune teprve za štábem.

Stráž u vchodu a vjezdu do prostoru VS, která je postavena z velitelské roty (čety), musí přísně kontrolovat všechny přicházející osoby.

Za těchto podmínek může štáb v tichosti, v pořádku a ve velmi krátké době zaujmout nové VS a jenom s malou ztrátou času může pokračovat ve své práci.

Po příchodu na nové VS překontroluje náčelník štábu splnění vydaných rozkazů, prohlédne plány obrany a ochrany VS, poplachové směrnice a potom se opět plně soustředí na úkoly zabezpečení a řízení boje.

Přemísťování VP se provádí obdobně jako přemísťování VS.

Zvláště v době přemísťování štábů je třeba, aby každý příslušník štábu znal a plnil své funkční povinnosti.

Uvedu přehled opomenutí plnění povinností náčelníka štábu: Jedna vyšší jednotka byla před přesunem. Předběžné nařízení pro přesun došlo ve 23.00 hodin. Náčelníka štábu však tak zaměstnaly bezvýznamné a jemu nepatřící dílčí povinnosti, že si vzpomněl teprve druhý den v 10.00 hodin na to, že je třeba provést ve štábu přípravné práce pro organizaci přesunu a uvědomit útvary, aby se připravily na noční pochod.

Je možno si představit, jaký nastal spěch a ruch ve štábu. Bylo třeba ihned vyslat průzkumnou hlídku na osu pochodu, připravit veliteli informační rozpočty vztahující se k pochodu a potřebné pro rozhodnutí,

zakreslit sestavu proudů, vypočítat délku proudů (k tomu však štáb neměl připravené přesné údaje o délce svých jednotek), písemně vypracovat a odeslat přípravné rozkazy, organisovat regulační službu a včlenění jednotek do proudů, vypracovat grafikony, organisovat bojové zabezpečení pochodu a p. Nakonec vypracovat a vydat bojový rozkaz pro pochod. Okamžitě bylo nutno vzbudit odpočívající část štábu a povolát od jednotek styčné důstojníky.

Výsledkem tohoto spěchu zaviněného náčelníkem štábu bylo zpoždění vydání bojového rozkazu pro pochod. Vytvořily se pak zácpy v průchodišti, ve tmě se jednotky pomíchaly, celý štáb byl úplně vyčerpan a další kontrolu pochodu již neměl kdo provádět.

Tento případ byl pro štáb smutným poučením. Proto příští den při organisaci dalšího pochodu vyvodil náčelník štábu z této zkušenosti potřebné důsledky. Všechny štábní práce pro organisaci pochodu byly již tentokrát provedeny vyhovujícím způsobem. Výsledek se projevil a vyšší jednotka došla bojeschopná, v pořádku a včas do prostoru sustředění.

Pro dobrou práci štábu je velmi důležitá otázka možnosti vzájemného zastupování jednotlivých funkcionářů štábu a jak si jednotliví pracovníci štábu při plnění úkolů vzájemně pomáhají.

Na příklad ve štábu jedné vyšší jednotky plnilo zpravodajské oddělení uložené úkoly dobře a včas. Na ostatních odděleních štábu však probíhala práce pomalu a s přerušováním. Když velitel viděl tento stav, nařídil, aby několik důstojníků zpravodajského oddělení vypomáhalo v odděleních, kde práce vážla. Práce štábu se sice zlepšila, ale dosavadní výborné průzkumné výsledky se ze dne na den zhoršovaly. Velitel se přesvědčil, že použitý způsob řešení výpomoci mezi odděleními štábu nebyl správný.

Podle Řádu polní služby štábů Rudé armády čl. 11 mají důstojníci poznat jednotlivé funkce ve štábu tak, aby se mohli vzájemně kdykoli zastupovat. To však neznamená, že pro malý nebo nedostatečný výkon jedné skupiny druhá část má pracovat za ni. Zastupování a zabezpečení vzájemné výpomoci při plnění úkolů se má provádět jen při ztrátě člena štábu, při jeho odvelení nebo pro jinou příčinu, je-li toho třeba, a ne při normálních poměrech.

Tyto příklady mají poukázat na to, jak je důležitý výcvik štábu, jaký má vztah k úspěchu jednotky v plnění bojového úkolu, a že je proto nutné, aby členové štábu dokonale ovládali své funkční povinnosti, obsah práce a techniku provedení úkolu.

Dalším důležitým úkolem štábu je kontrola plnění rozkazů. I v plnění tohoto úkolu jsou ještě značné nedostatky v našich štábech.

U našich štábů a útvarů je vžit názor, že když na kontrolu vyšleme zapracovaného (zkušeného) důstojníka, práce u štábu vážne, a když vyšleme na kontrolu méně zkušeného důstojníka, že neprovede kontrolu dokonale. Tento názor je nesprávný, neboť když nedáme přiděleným důstojníkům, kteří mají malé zkušenosti, příležitost, aby se uplatnili, nestanou se nikdy platnými spolupracovníky. Náčelníci štábů se musí trpělivě obírat s důstojníky s malými zkušenostmi, aby se z nich stali dobří štábní pracovníci.

Zkušenosti z Veliké vlastenecké války plně potvrzují, jak je důležité, aby byly podřízené jednotky nepřetržitě kontrolovány a aby jim byla poskytována pomoc. Má-li být kontrola a pomoc účinná, je k tomu třeba především vypracovat promyšlený plán.

Plán kontroly a pomoci je třeba vypracovat tak, aby obsahoval činnost podřízených jednotek, kontrolu plnění činnosti a rozkazů, dále orga-

nisaci zabezpečení boje a vedení boje, převzetí rozkazů a jejich pochopení a kontrolu provedení.

Kontrolu je třeba zahájit ihned na začátku přípravného období. Tato kontrola musí být nejpodrobnější a nejdůslednější.

Důstojníci štábu musí jít na kontrolu s jasným a přesným úkolem. Přesně musí znát, kde, co a po jakou dobu třeba kontrolovat, kde a komu mohou vydat jménem velitele pokyny, o čem, jakým způsobem a kdy je třeba podat hlášení.

Kontrolu je třeba provádět tak, aby nenarušila práci jednotky, ale aby při tom bylo možno jednotce (štábu, veliteli) poskytnout účinnou pomoc při plnění jejich úkolu. Platí zásada, že kontrola musí být provedena včas tak, aby se jí předešlo chybnému provedení úkolu.

Mladší důstojníky štábu, kteří takovou úlohu ještě neplnili, není správně vysílat na samostatné kontroly. Je třeba je vysílat z počátku na kontroly spolu se zkušeným důstojníkem, od kterého si osvojí přesné a správné provádění kontroly a pomoci.

Nesprávně nebo vůbec nepřipravený důstojník může při kontrole způsobit svou chybou zmatek a nedorozumění, zvláště ve vážných a složitých situacích.

Uvedu příklad: Vyšší jednotka prováděla pochod po dvou osách. Obě osy se před novým prostorem soustředění sbíhaly. Podle grafikonu pochodu měl projet motorisovaný proud jako první a za ním měl následovat pěší proud. Všechno bylo propočítáno tak, aby při spojení pochodových os nedošlo k promíchání jednotek nebo k zácpě. Vzhledem k malému časovému rozdílu, který byl mezi průchodem zadu motorisovaného proudu a příchodem čela pěšího proudu, nařídil velitel vyšší jednotky vyslat na toto místo jednoho důstojníka na kontrolu a pomoc. Náčelníkem štábu vyslaný důstojník nedostal však žádné pokyny pro svou činnost. Stalo se pak, že když mu bylo hlášeno, že čelo pěšího proudu překročilo železniční trať (asi 3 km před vidlicí cest), zastavil na vidlici cest motorová vozidla. Později zjistil, že šlo již jen o poslední čtyři motorová vozidla motorisovaného proudu, která mohla ještě nerušeně uředit příchodem pěšího proudu projet. Zastavená vozidla musela však čekat více jak čtyři hodiny, dokud vidlicí cest neprošel celý pěší proud. Protože kontrolující důstojník nebyl řádně informován o tom, kolik vozidel má ještě projet, zůstala zbytečně čtyři motorová vozidla odtržena od motorisovaného proudu značně vzadu. V případě, že by v ranních hodinách bylo bývalo nutno zasadit motorisovanou jednotku, byla by nepřítomnost čtyř bojových vozidel měla nepříznivý vliv na bojovou činnost jednotky.

Největším nedostatkem této kontroly bylo, že kontrolující důstojník v tomto případě nepomáhal, nýbrž naopak zdržoval a znemožnil splnit rozkaz velitele.

Jiný příklad: Na jednom cvičení byl připraven průlom nepřátelské spěšně zaujaté obrany po nočním přeskupení sil vyšší jednotky. Kontrola přeskupení nebyla štábem organisována a štáb podle došlých hlášení pokládal vystřídaní za provedené. Jednotka druhého sledu, která neměla koho vystřídat a neměla přiděleny průvodce, zabloudila se všemi posilovými prostředky a zaujala výchozí sestavu v prostoru asi 1,5 km vlevo od plánovaného místa. Omyl byl však zjištěn až ráno. Nedalo se však již nic změnit. Druhý sled divise místo za středem sestavy byl za levým křídlem prvního sledu. Sestava vyšší jednotky byla jiná, než ji plánoval velitel.

Tomuto nedostatku bylo možno předejít organisováním řádné kon-

troly přeskupení. Je třeba organisovat přísnou kontrolu plnění rozkazů velitele v každém jednotlivém případě, neboť za války by uvedený případ mohl mít velmi vážné následky. Při cvičeních s vojsky v terénu je třeba využít každé příležitosti k tomu, aby se důstojníci štábu cvičili v provádění účinné kontroly.

Uvedené příklady a poučení o plnění štábních povinností jsou zkušenosti ze vševojskových štábů při mírových cvičeních.

Všichni štábní pracovníci musí čerpat poučení z takových příkladů.

Hlavním úkolem každodenní práce našich štábů a jednotlivých funkcionářů musí být — vykonávat své funkční povinnosti přesně tak, jak to určují řády, předpisy a směrnice, — v každodenní práci čerpat z bohatých příkladů a zkušeností Sovětské armády, — nepřetržitě zdokonalovat základní štábní návyky tak, aby je každý ovládal formou a obsahem úplně podvědomě a tak dokonale, jako má umět kulometník rozebrat a složit kulomet i za noci.

V každém případě je nutno pomáhat mladým a méně zkušeným důstojníkům konkrétní pomocí při odhalování nedostatků a zároveň jim vždy ukazovat cestu jak, se chyb vyvarovat.

Poznámka redakce:

Je pravděpodobné, že většina příslušníků vševojskových štábů má ze své štábní praxe mnoho podobných poučných zkušeností. Aby se mohly stát poučením pro ostatní pracovníky, zejména pro ty, kteří teprve začínají plnit různé funkce ve štábech, je třeba o nich psát. Redakce Vojenské mysli proto žádá generály a důstojníky, aby psali o svých dobrých i špatných zkušenostech velitelské a štábní práce, zejména o metodách, které se jim osvědčily při plnění složitých úkolů.

